

Diplomația publică în conflictele militare internaționale. Cazul războiului din Ucraina

Public diplomacy during military international conflicts. Ukraine war case

Conf.univ.dr. Ecaterina HLIHOR*

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: hlihor.ecaterina@myunap.net

Abstract

În zilele noastre războiul se caracterizează printr-o intensitate uriașă a luptei, investiții mari în tehnologie militară care conduc la noi moduri de luptă și cresc vizibilitatea acestuia. Schimbarea strategică, socială și culturală a acestui mediu a forțat guvernele și armatele să adauge noi strategii de luptă, inclusiv diplomația publică. Pe de altă parte, diplomația publică însăși s-a schimbat într-un mediu în plină schimbare. Prin urmare, acest articol trece în revistă cercetările curente în domeniu și oferă o descriere teoretică a războiului actual. Așadar, discutăm despre bătălia dintre armata ucraineană și cea rusă, pentru imagine și legitimitate în opinia publică internațională. În era informațională în care trăim, activitățile și capacitățile diplomației publice pot avea un impact semnificativ asupra modului în care oamenii, organizațiile și guvernele percep acest război. Scopul articolului este de a examina managementul diplomației publice, în cazul ambilor actori implicați în război.

Nowadays warfare is characterized by a huge intensity of fight, large investment in military technology that led to new ways of combat and increased its visibility. The changing strategic, social and cultural of this environment has forced governments and armies to add new fight strategies including public diplomacy. By the other hand the public diplomacy itself have changed in this changing environment. Therefore this article reviews current research in this field. First, a theoretical description of public diplomacy has been provided and then the way public diplomacy is applied in contemporary conflicts focusing on Russian and Ukrainian public diplomacy activities during the present war. Therefore we discuss on the battle between Ukrainian and Russian military for image and legitimacy in international public opinion. In the information age we live in, public diplomacy activities and capabilities can have a high impact on the way people, organizations and Governments perceive this war. The purpose of this paper is to examine the management of public diplomacy by both actors that have involved in the war.

Cuvinte-cheie:

diplomație publică; agresiune rusă asupra Ucrainei; interes de securitate;
comunicare strategică; imaginea inamicului; opinia publică.

Keywords:

*public diplomacy; Russian aggression over Ukraine; security interest;
strategic communication; enemy image; public opinion.*

Președintele Federației Ruse, Vladimir Putin, declara la 24 februarie 2022 că armatele sale au declanșat o „*operațiune militară specială de demilitarizare și denazificare*” a Ucrainei (Putin 2022). În urma invaziei inițiale, instituțiile media din diferite părți ale lumii au reflectat războiul în lumini drastic diferite. Presa occidentală (CNN, Fox News, New York Times etc.) a etichetat „operațiunea specială” drept „*crimă de război*”, generată de o „*invazie neprovocată*”, comisă de guvernul rus. Media rusă (Sputnik News, Russia Today etc.), la rândul ei, a negat în mare măsură orice crime de război, afirmând că aceste informații fac parte din propaganda occidentală (Hanley, Kumar și Durumeric 2022). Apariția unei imagini a războiului din Ucraina profund fracturate n-a fost nici pe departe, pentru analiști și specialiștii în comunicare, o surpriză.

La declanșarea unui război, este mobilizată și media, ea este parte a operațiunilor militare (Hlihor și Hlihor 2010; Thussu și Freedman 2003; Pavlik 2022, 1-17; Kirat 2014, 1-12) pentru că informațiile transmise de media au efecte nu doar asupra „audienței”, opiniei publice, ci și asupra celor implicați potențial și efectiv în conflict. Modelarea percepțiilor oponentilor, ale susținătorilor și grupurilor neutre influențează un public țintă dacă și cum acesta se va implica și va participa. Astfel, mobilizarea, informarea și persuadarea sunt parte integrantă a derulării războiului (Brown 2003, 87). Apare astfel un vast și intens „câmp de luptă” pentru cucerirea „*minții și a inimilor*” oamenilor din afara teatrelor de operațiuni militare, prin angajarea și a altor actori, cum ar fi cei care utilizează diplomația publică. Acest fapt este observabil și în cazul războiului de la granița noastră, atât în Rusia, cât și în Ucraina și în statele care o sprijină. Belligeranții, utilizând canale și mijloace specifice diplomației publice, caută să impună în opinia publică internațională două interpretări antagonice ale evenimentelor. Moscova insistă să convingă, în ciuda evidențelor, că nu este vorba de o agresiune militară împotriva Ucrainei, ci de o *spetsial'naya voyennaya operatsiya* – „*operațiune militară specială*” – sau *spetsoperatsiya* – „*operațiune specială*” (Lazareva 2022). Partea ucraineană susține că s-a produs o invazie a teritoriului său național. Încă din dimineața zilei de 24 februarie, „*la câteva ore după primele lovituri ale armatei ruse la Harkov, Kiev, Luțk și alte orașe, președintele Ucrainei, Volodimir Zelenski, s-a adresat ucrainenilor cu o declarație potrivit căreia Rusia a început războiul. În aceeași zi, Rada Supremă a introdus legea marțială în Ucraina*” (Bilousenko 2022), ceea ce a consfințit și din punct de vedere juridic existența unei stări de război.

În majoritatea statelor lumii, atât mass-media, cât și guvernele au perceput termenul lansat de ruși pentru a defini războiul din Ucraina ca fiind un eufemism pentru invazie militară și agresiune. Conflictul a fost condamnat în Europa și America de Nord, atât la nivel guvernamental, cât și la nivel social și a dus, pe de o parte, la impunerea de sancțiuni dure și „fără precedent”, conform spuselor președintelui american Joe Biden, împotriva Rusiei, iar pe de alta, la acordarea de ajutor logistic și militar Ucrainei pentru a se apăra. În Europa, o excepție de la această tendință

pro-Ucraina „a fost observată în mai multe țări, printre care și Belarus – vecinul din nord al Ucrainei și un aliat apropiat al Moscovei” (Mudrov 2022, 273). Puține state și organizații internaționale s-au abținut de la a cataloga/defini conflictul declanșat de Putin în dimineața zilei de 24 februarie 2022. Relevantă, în această privință, este poziția adoptată de India și China, care, atât în discursul public, cât și în cel media, au „manifestat reticență în a critica invazia Rusiei. Guvernele chinez și indian au fost ambele rezervate în privința acestei probleme” (Roy și Paul 2022).

Comunicarea unor fapte și acțiuni care se petrec în acest război, prin denaturare, exagerare sau atenuare, asociată cu reprezentări divergente ale evenimentelor, tinde să structureze profund discursurile actorilor în conflict – care se acuză reciproc că duc un „război informațional” și că nu desfășoară activități de diplomatie publică, așa cum s-a petrecut în crizele anterioare care au avut loc în acest spațiu (Audinet 2018, 171-204). Într-un asemenea context, în care utilizarea și accesul la diferite mijloace și canale de comunicare, fie ele clasice sau new media, constituie o problemă strategică esențială în conflictele secolului al XXI-lea, este necesar să fie cercetat și analizat modul în care diplomația publică poate fi „mobilizată” de către beligeranți pentru a *predetermina* percepția evenimentelor în sensul în care fiecare dintre părți o dorește.

Scopul principal al intervenției noastre este, prin urmare, de a discuta dacă diplomația publică poate sau nu fi utilă și în condițiile derulării unui conflict militar și dacă da, ce diferențiază războiul informațional de diplomația publică – din punct de vedere conceptual și în termeni de practică în domeniu. Termenul „diplomație publică” intra în circulație în timpul Războiului Rece, ca un eufemism american pentru propagandă (Hlihor 2017, 71-78). Dacă distincția dintre diplomație publică și propagandă ar putea fi pusă la îndoială pe aceste motive istorice, la fel ar putea fi pusă în discuție și distincția dintre diplomația publică și războiul informațional. Este relevant să facem distincție între angajamentul în diplomația publică și angajamentul în războiul informațional, în special în climatul actual de ostilitate dintre Rusia și Occident? Este diplomația publică rusă, în esență, un dispozitiv retoric pentru a combate încercările Occidentului de a influența opinia publică internațională? Specialiștii ruși încearcă să demonstreze că activitățile lor de diplomatie publică nu sunt produse ale intoxicării unui public țintă, așa cum sunt prezentate în Occident.

Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuie să vedem dacă sunt diferențe majore de limbaj folosite pentru a descrie influența comunicativă internațională – în cazul „diplomației publice”, spre deosebire de „războiul informațional”. Deși este în mare măsură recunoscută suprapunerea în modul în care războiul informațional și diplomația publică sunt definite și practicate, ipoteza noastră pleacă de la premisa că diplomația publică poate reprezenta idealuri distincte pentru comunicarea internațională, care merită apărate, chiar și (mai ales) atunci când climatul politicii internaționale este viciat de existența unui conflict armat.

Diplomația publică – parte a „arsenal media warfare”?

Presa a fost utilizată ca instrument pentru promovarea propriei imagini, în cazul unui conflict armat încă din a doua jumătate a veacului al XIX-lea, dar numai în timpul Celui de-Al Doilea Război Mondial mass-media internațională – presa, radioul, televiziunea – a devenit, pentru beligeranți, adevărate „arme de război” (Hlihor și Hlihor 2010, 127-141). În rivalitatea Est-Vest din timpul Războiului Rece, propaganda radiourilor interpușe – și corolarul acesteia, bruiajul radio – a devenit un instrument al luptei ideologice dintre tabăra occidentală și URSS, între BBC World Service, Vocea Americii, Radio Liberty, Deutsche Welle, pe de o parte, și Radio Moscova, pe de alta (Hlihor și Melinescu 2021, 53-106). Concurența ideologică și tehnologică, sovieto-americană mai ales, a constituit astfel terenul propice pentru dezvoltarea diplomației publice în lume (Wang și Hong 2011, 345-346).

Astăzi, când amenințările la adresa societății contemporane nu mai sunt doar de tip clasic, generate de războaie și conflicte armate, deși acestea n-au lipsit din politica internațională post Război Rece, diplomația publică tinde să se transforme în armă în războaiele de a cincea generație (hibrid, informațional, cognitiv etc.) (Hammes 2007, 14). Acest fapt este vizibil la aproape toate națiunile care au căutat să atragă și să facă uz și de alte resurse, pe lângă cele clasice ale instituției militare (Hlihor și Hlihor 2021, 392-413); Kent 2015, 1341-1378), iar mijloacele de comunicare, mai ales cele de tip new media pot deveni o armă eficientă (Szostek 2020, 27-28); (Corman, Trethewey și Goodall 2007, 7). Diplomația publică posedă mijloace eficiente pentru a influența gândirea și comportamentul liderilor politici și al oamenilor obișnuiți din alte țări. În războiul din generația a cincea, mijloacele diplomației publice sunt folosite nu numai pentru „a cuceri inimi și minți”, ci și pentru a stabili canale eficiente de lobby pentru apărarea intereselor naționale ale statului în rândul unui public-țintă care trebuie „cucerit”.

Cu mai bine de un deceniu în urmă, Judith A. McHale, la acea dată (2009) subsecretar pentru diplomație publică și afaceri publice, referindu-se la importanța pe care o are diplomația publică în promovarea intereselor de securitate ale Statelor Unite, afirma că aceasta trebuie dezvoltată, deoarece „o mare parte din strategia noastră de securitate națională depinde de asigurarea cooperării cu alte națiuni, care, la rândul ei, depinde în mare parte de măsura în care eforturile noastre în străinătate sunt considerate legitime de publicul lor” (McHale 2009). Matthew Wallin, într-un raport de cercetare intitulat *The National Security Need for Public Diplomacy*, publicat, în octombrie 2012, de American Security Project, aprecia că diplomația publică este un aspect vital al strategiei de securitate națională a SUA (Wallin 2012). Și în Federația Rusă, interesul pentru promovarea obiectivelor de politică externă a crescut considerabil, dar diplomația publică este văzută mai degrabă cu efecte negative, de vreme ce este considerată „o resursă politică puternică, a cărei amploare și eficacitate în secolul XXI devin nu numai destul de comparabile cu resursele statului, dar le depășesc deja, deoarece aceasta include (spre deosebire de secolul al XX-lea) resurse

venite nu numai de la stat, ci și de la oamenii de afaceri, societatea civilă și chiar din resursele altor țări.” (Podberezkin 2017, 41). Chinezii, pentru a avea o diplomație publică eficientă, construiesc infrastructura, centre culturale în întreaga lume, dezvoltă relații pe termen lung în Africa, America Latină și în alte părți ale globului. Rețeaua de diplomație publică iraniană din Orientul Mijlociu, și nu numai, include rețele de televiziune și de radio prin satelit în mai multe limbi, peste 100 de ziare și reviste și mii de site-uri și bloguri. Și, bineînțeles, al-Qaeda și alți extremiști continuă să se implice agresiv, folosind o gamă de mijloace media noi și vechi (McHale 2009).

Pe timp de război și criză, acțiunile de diplomație publică sunt executate de structuri ale ministerelor de externe, de organizații ale societății civile, dar nu puține au fost situațiile în care au fost implicați și militari. Specialistul american în studii de comunicare și diplomație publică Bruce Gregory constată că, de fapt, „*americanii au descoperit diplomația publică în vremuri de război*” (Bruce 2007), iar implicarea factorului militar în practicarea acestui tip de activitate nu reprezintă o noutate, ci doar instrumentele și modalitățile sunt altele, în raport cu epocile anterioare. De la începutul operațiunii *Enduring Freedom în Afghanistan* (octombrie 2001 - 31 decembrie 2014), purtătorii de cuvânt militari au fost, în principal, cei care au comunicat cu opinia publică din America, în problemele de interes, care veneau din teatrul de operațiuni. Același lucru s-a întâmplat și în cazul Războiului din Irak, când structurile de comunicare ale armatei au fost nevoite să găsească modalitățile cele mai eficiente de a comunica opiniei publice din societățile arabe din Orientul Mijlociu și din alte zone din întreaga lume că SUA nu duc un război contra islamului, ci contra unui regim de dictatură din lumea islamică (Hlihor 2017).

Pentru Kremlin, războiul informațional este o fațetă cheie a versiunii ruse a diplomației publice. Cu minimă (uneori deloc) preocupare față de adevăr, mesajele Rusiei către publicul mondial accentuează autojustificarea. Guvernele occidentale au răspuns asertiv Rusiei. Astfel, Agenția Statelor Unite pentru Media Globale (USAGM) a întreprins un efort masiv pentru a crea un „cerc de informații în jurul Rusiei”, oferind programe de informare, concepute nu numai pentru ruși, ci direcționate și către publicul din țări precum Belarus, Moldova, Kazahstan și alți vecini ai Rusiei. „*De când a început invazia din februarie 2022, agenția a introdus, de asemenea, un nou canal prin satelit în limba ucraineană și rusă, care ajunge în toată Ucraina și părți ale Rusiei. În timp ce Kremlinul reduce la tăcere vocile media independente din Rusia, cererea de conținut din străinătate crește. În primele trei săptămâni după invazia Rusiei, USAGM a verificat peste un miliard de vizionări video ale programelor sale în limba rusă pe platformele de socializare. Agenția raportează că interviurile cu mame ruse îndoliate ai căror fii au fost uciși în luptă sunt printre cele mai urmărite*” (Seib 2022).

Deoarece în mare măsură acțiunile de diplomație publică ale rușilor în Occident au eșuat (Åslund 2022), Kremlinul a apelat la unele ONG din țări occidentale pentru a-și promova imaginea. Una dintre acestea este organizația publică *Diplomații*

poporului din Norvegia, condusă de fostul politician de stânga Hendrik Weber. Iată cum descrie acesta ocuparea de către Moscova a Crimeei și sancțiunile pe care Occidentul le-a impus Federației Ruse: „Odată cu blocada informațională din mass-media străină, o imagine distorsionată a situației actuale din Crimeea face înconjurul lumii, așa că devine din ce în ce mai important pentru noi să putem spune adevărul. Facem eforturi pentru a risipi neîncrederea și miturile care au fost propagate în țările occidentale despre Crimeea” (Weber 2020, 234). Un alt caz este cel al jurnalistului american George Eliason, care, de la începutul războiului împotriva Ucrainei, a apărut de mai multe ori în emisiunile mass-media de propagandă rusă (Olhovskaya 2022), unde a repetat întocmai dezinformarea rusă despre războiul împotriva Ucrainei și a promovat știri false. Informațiile disponibile în prezent despre Eliason demonstrează că Kremlinul îl folosește ca „jurnalist occidental pentru a legitima dezinformarea și propaganda anti-Ucraina” (FactCheck 2022).

Un alt propagandist al Kremlinului este cetățeanul olandez Sonja van den Ende, numită „jurnalistă occidentală” de către presa rusă. În comentariile sale, aceasta reia și confirmă principalele idei din discursul președintelui Vladimir Putin (FactCheck 2022). Un alt angajat la corpul de dezinformare pro-Kremlin, denumit „expert occidental”, este John Mark Dougan, un fost polițist și ofițer de marină, născut în SUA. Dougan a fost condamnat pentru interceptare ilegală de telefoane și fraudă fiscală în Florida și a evadat în Rusia în 2016, unde guvernul rus i-a acordat statutul de solicitant de azil. În perioada 18-21 mai 2022, John Mark Dougan, împreună cu alți „jurnaliști occidentali”, a vizitat teritoriile ocupate de armata rusă, în cadrul unui „tur de presă”, organizat de Rusia, și a promovat numeroase afirmații false cu privire la invazia pe scară largă a Ucrainei de către Rusia (FactCheck 2022). Kremlinul are o istorie îndelungată în utilizarea personalităților din afara țării ca parte a demersurilor de diplomate publică. Uniunea Sovietică avea la un moment dat „peste 25.000 de organizații și organisme științifice, culturale și educaționale diferite”, „menținea contacte cu 7.500 de organizații, figuri publice și reprezentanți ai cercurilor științifice și culturale din 134 de țări” (Burlinova 2022, 113-114). Acest lucru arată că, deși Federația Rusă nu are o tradiție atât de lungă în derularea de activități de diplomate publică, nu trebuie în niciun caz să fie subestimate acțiunile sale în acest domeniu. Diplomata publică poate fi o armă la fel de eficientă ca oricare alta și trebuie, în consecință, tratată ca atare. Mai trebuie ținut seama și de faptul că utilizarea diplomatei publice se face în condiții externe și interne greu de prezis și schimbătoare în vederea atingerii scopului cu eficiența necesară.

Din această perspectivă, este necesar să se utilizeze în acțiunea de planificare și desfășurare a diplomatei publice un management adaptativ la situațiile care pot surveni, să se recurgă la tehnici și mijloace care și-au dovedit eficiența pe timp de pace. Monitorizarea activităților și feedbackul furnizează structurilor de management în domeniul diplomatei publice pe timp de criză și război date de analiză și predicție a situațiilor viitoare.

Războiul din Ucraina. Bătălia pentru imagine în opinia publică internațională

Încă înainte de a fi declanșate operațiunile militare, în 24 februarie 2022, a început un război pentru imagine, credibilitate și legitimitate. A început o bătălie a narațiunilor din partea celor doi protagoniști. Vladimir Putin a descris acțiunile sale ca fiind de „*autoapărare și a subliniat că adevărul și justiția sunt de partea Rusiei. Putin insistă că Moscova nu are nicio intenție de a ocupa Ucraina. Câteva minute mai târziu, au început lovituri de artilerie grea în regiunile Donețk și Luhansk. Rachetele au fost trase asupra tuturor zonelor importante și bazelor militare din cel puțin jumătate din Ucraina*” (Lupescu 2022). Credibilitatea acestui discurs a fost extrem de redusă, cu efecte marginale în rândul opiniei publice conservatoare din țările occidentale. Impactul n-a fost cel așteptat de Vladimir Putin, deoarece mass-media care deservește cercurile conservatoare au un public de nișă deja convins de retorica Kremlinului. „*Au puțină putere de a seduce publicul reticent față de acest discurs și depind de volatilitatea opiniei, așa cum tinde să demonstreze criza ucraineană. În cele din urmă, ei nu participă la înfrânarea credințelor antiruse din Polonia sau Statele Unite, de exemplu*” (Breil 2022).

Toți liderii statelor occidentale și majoritatea celor din lumea extraeuropeană au condamnat agresiunea Kremlinului asupra Ucrainei. Președintele american, Joe Biden, a anunțat opinia publică internațională că „*lumea va trage Rusia la răspundere*” (Macias, Wilkie și Taylor 2022), ceea ce a condus la formarea unei largi coaliții de sprijin a poporului ucrainean. Invazia din Ucraina a spulberat aproape instantaneu mijloacele pe care puterea rusă le-a pus în aplicare în țările occidentale de ani de zile. Unele instituții de presă, precum *Russia Today*, *Sputnik*, au fost imediat interzise, companiile occidentale au abandonat treptat piața rusă, iar personalități politice care nu și-au ascuns admirația pentru pragmatismul lui Putin s-au alăturat boicotului general. Diplomația publică a intrat în luptă chiar din primele momente ale războiului ruso-ucrainean. Din acest punct de vedere, ucrainenii n-au fost luați prin surprindere, deoarece aveau la acea dată instituții bine consolidate, cu oameni pregătiți și instruiți în marile centre de diplomație publică din Occident (Bureiko 2021). După începerea războiului, în martie 2022, Kievul a elaborat o *Strategie de diplomație publică* (Bureiko 2021). Aceasta stabilește liniile generale de acțiune, resursele financiare și umane, dar și obiectivele de îndeplinit pentru următorii ani. Eficiența și realismul obiectivelor stabilite în Strategie sunt confirmate și de instituțiile internaționale care măsoară puterea soft a statelor.

Înainte de război, Ucraina nu se afla pe unul din locurile de frunte ale puterii soft (numărul 61 din 120, în 2021), potrivit *Global Soft Power Index al Brand Finance*. Percepția Ucrainei s-a îmbunătățit după invazia Rusiei, cu o creștere extraordinară de 44%, în ceea ce privește influența, și cu 24% în domeniul reputației (Ellwood 2022). Au fost utilizate cu eficiență maximă toate instrumentele din arsenalul diplomației publice. Un exemplu edificator este cel al ziarului de limbă engleză

Kyiv Independent. A cunoscut o creștere fenomenală a popularității, fiind perceput în societatea engleză ca „un simbol uimitor al rezistenței naționale ucrainiene, o altă poveste ucraineană cu David și Goliat. Contul său de Twitter a crescut de la 30.000 la 1 milion în 2 zile, apoi la 2 milioane într-o lună. Site-ul său, care a fost lansat abia în ianuarie, cu 1.000 de utilizatori pe zi, a avut 7,5 milioane de vizualizări unice în martie. Echipa a transmis frecvent povestiri jurnaliștilor vorbitori de limba engleză din întreaga lume” (Ellwood 2022).

Diplomația publică din Ucraina a utilizat umorul strategic (Chernobrov 2021, 1-20) pentru a „cucerii” mai ușor publicul-țintă în situații dramatice, cum sunt cele generate de bătăliile care se duc astăzi pe teritoriul ucrainean. Ucraina transmite către publicul occidental liberal diferite imagini și narațiuni umoristice despre trupele ruse invadatoare, pentru a menține ideea că nu pot fi înfrânți și pentru a-și asigura asistența din partea acestuia în războiul pe care îl poartă și pentru a-și transmite apartenența la comunitatea euroatlantică (Budnitsky 2022). O caricatură a lui Putin asemuit cu Hitler a rezonat în mod deosebit cu publicul occidental și „s-a aliniat perfect cu comparația președintelui Camerei, Nancy Pelosi, care a făcut o asemănare între invazia Ucrainei de către Kremlin și invazia Cehoslovaciei de către Germania nazistă în 1939” (Sirikupt 2022).

Prin platforma @Ukraine au fost încurajați mulți utilizatori de Twitter să se alăture efortului său de trolling și să reproducă umorul anti-Kremlin. La doar o lună de la începutul războiului, Ministerul Apărării publica videoclipuri care arătau, de exemplu, fermieri ucraineni trăgând vehicule militare rusești, iar pe fundal – melodii occidentale, pentru a indica faptul că Ucraina face parte din Occident (Elrisala 2022). Pe lângă ironia la adresa militarilor ruși, armata ucraineană își subliniază grija și compasiunea față de animale, pentru a sublinia umanitatea soldaților săi, iar meme și videoclipuri arată cum soldații evacuează animale de companie și din grădini zoologice, împreună cu scene de brutalitate rusă. Un alt exemplu de platformă de socializare este *Forțele Ucrainene Meme*, pe Twitter, care are peste 330.000 de urmăritori și care postează în mod regulat răspunsuri satirice și meme legate de știrile care ies din Ucraina (Ukrainian Memes Forces 2022).

În ciuda unor succese considerate răsunătoare cu doar câțiva ani în urmă, reacția Rusiei în utilizarea diplomației publice pentru a-și promova interesele a fost, în opinia specialiștilor occidentali, de multe ori inadecvată și mai ales necredibilă (Seib 2022), deși în ultimii ani „au acționat pentru a reforma agenția de știri RIA Novosti, postul de radio Vocea Rusiei, au creat Russia Today, Canal TV și Fundația Russkiy Mir, specializată în popularizarea limbii și a culturii ruse în lume. În plus, «Rossiyskaya Gazeta» publică lunar inserții pentru Washington Post, The Daily Telegraph, Le Figaro, precum și pentru publicații de top din Argentina, Bulgaria, Brazilia, India, Spania și Italia, cu un tiraj total de câteva milioane” (Bartosh 2017). Așa după cum se prezintă evenimentele din ultimele luni ale războiului din

Ucraina, orice eforturi de propagandă întreprinse de Rusia prin mijloace și instituții specifice diplomației publice în afara propriilor granițe sunt, practic, „înecate” de mesajele incredibil de eficiente ale Ucrainei și ale susținătorilor săi din întreaga lume (Ball 2022). Eșecurile suferite arată că operațiunile de informare ale Rusiei n-au fost niciodată la scara pe care au perceput-o la un moment dat specialiștii occidentali. Specialiștii ruși, confrunțați cu sarcina imposibilă de a prezenta o invazie neprovocată ca o operațiune de menținere a păcii, s-au lovit ca de un zid. În schimb, după nouă luni de conflict, Ucraina are o bază de susținători uriașă, plină de energie, gata să-i promoveze narațiunile și imaginile de succes. Își poate minimiza pierderile și augmenta victoriile – postând imagini cu vehicule sau tancuri abandonate de invadatorii ruși, cu eroism civil, cu citate inspiratoare.

Concluzii

Războiul din Ucraina scoate în evidență faptul că războiul informațional va fi un factor semnificativ în viitoarele conflicte. Printre lecțiile învățate din acest război, ar trebui să se numere faptul că un public nepregătit este periculos de susceptibil expus la dezinformare. Comunicarea manipulată se extinde în timpul unui conflict. Ca răspuns, publicul global va trebui să îmbrățișeze alfabetizarea media, care încurajează scepticismul sănătos, pe măsură ce oamenii cântăresc informațiile pe care le primesc. Aceasta presupune existența unor forme de „alfabetizare media” în programele școlare ale sistemelor de învățământ din societatea contemporană. Unele națiuni, Finlanda, de exemplu, fac deja acest lucru, dar majoritatea țărilor rămân cu mult în urmă.

Referințe

Åslund, Anders. 2022. "Why Vladimir Putin is losing the information war to Ukraine." <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/why-vladimir-putin-is-losing-the-information-war-to-ukraine/>.

Audinet, Maxime. 2018. "Diplomaties publiques concurrentielles dans la crise ukrainienne. Le cas de RT et Ukraine Today." *Revue d'études comparatives Est-Ouest* (no.2): 171-204. <https://www.cairn.info/revue-d-etudes-comparatives-est-ouest-2018-2-page-171.htm>.

Ball, James. 2022. "Don't be fooled by Russian TV, Putin is losing the information war. There are limits to what the Russian president can get his people to believe in an interconnected world." <https://www.newstatesman.com/comment/2022/03/dont-be-fooled-by-russian-tv-putin-is-losing-the-information-war>.

Bartosh, Aleksandr Aleksandrovich. 2017. "Publichnaya diplomatiya Zapada kak katalizator gibridnykh voyn i tsvetnykh revolyutsiy (Diplomația publică a Occidentului catalizator pentru războaie hibride și revoluții colorate)." <https://nic-pnb.ru/vneshnepoliticheskie-aspekty-bezopasnosti/publichnaya-diplomatiya-zapada-kak-katalizator-gibridnyh-vojn-i-tsvetnyh-revolutsij/>.

Bilousenko, Olga. 2022. "Chy povynna bula Ukrayina «ofitsiyno oholosyty viynu» Rosiyi?" („Ar fi trebuie Ucraina să declare oficial război Rusiei?"). <https://ms.detector.media/manipulyatsii/post/29569/2022-05-27-chy-povynna-bula-ukraina-ofitsiyno-ogolosyty-viynu-rosii/>.

Breil, Louis Du. 2022. „Guerre en Ukraine : que va-t-il rester du soft power russe en France?" *Conflicts, Revue de géopolitique*. <https://www.revueconflicts.com/guerre-en-ukraine-que-va-t-il-rester-du-soft-power-russe-en-france/>.

Brown, Robin. 2003. "Spinning the War: Political Communications, Information Operations and Public Diplomacy in the War on Terrorism." În *War and the Media. Reporting Conflict 24/7*, de Daya Kishan Thussu și Des Freedman. London: SAGE Publications.

Bruce, Gregory. 2007. *Public diplomacy as strategic communication*. Vol. I, în *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century. Strategic And Tactical Considerations*, de James J.F. Forest. London, Westport: Praeger Security International.

Budnitsky, Stanislav. 2022. "Global disengagement: public diplomacy humor in the Russian-Ukrainian War." doi: <https://doi.org/10.1057/s41254-022-00291-1>.

Bureiko, Nadiia. 2021. "Ukraine's public diplomacy enters a new phase." *Hot Topics* (Issue no. 4). <https://neweasterneurope.eu/2021/06/23/ukraines-public-diplomacy-enters-a-new-phase/>.

Burlinova, Natalia V. 2022. "The Role of NGOs in International Relations and Public Diplomacy." *Journal Of International Analytics* vol. 13 (no. 1).

Chernobrov, Dmitry. 2021. "Strategic humour: Public diplomacy and comic framing of foreign policy issues." *British Journal of Politics & International Relations* vol. 24 (no. 1).

Corman, Steven R., Angela Trethewey și Bud Goodall. 2007. "A 21st Century Model for Communication in the Global War of Ideas: From Simplistic Influence to Pragmatic Complexity." <https://csc.asu.edu/wp-content/uploads/pdf/114.pdf>.

Ellwood, David. 2022. "Narratives, Propaganda & «Smart» Power In The Ukraine Conflict, Part 2: Inventing A Global Presence." <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/pd-wartime-narratives-propaganda-smart-power-ukraine-conflict-part-2-inventing-global>.

Elrisala. 2022. "Ukraine's newest weapon of war... digital jokes." <https://www.elrisala.com/2022/09/20/ukraines-newest-weapon-of-war-digital-jokes/>.

FactCheck. 2022. "The Kremlin's «Unbiased Western Journalists» – New Instrument for Propaganda Promotion." <https://factcheck.ge/en/story/41213-the-kremlin-s-unbiased-western-journalists-new-instrument-for-propaganda-promotion>.

Hammes, T. X. 2007. "Fourth generation warfare evolves, Fifth Emerges." *Military Review* 87 (3): 14-23.

Hanley, Hans W.A., Deepak Kumar și Zakir Durumeric. 2022. "«A Special Operation»: A Quantitative Approach to Dissecting and Comparing." <https://arxiv.org/pdf/2210.03016.pdf>.

Hlihor, Constantin și Ecaterina Hlihor. 2010. *Comunicarea în conflictele internaționale. Secolul XX și începutul secolului XXI*. București: Editura Comunicare.ro.

—. 2021. "Russia's strategy for influence operations through public diplomacy: The Romanian case." În *The Russian Federation in the Global Knowledge Warfare. Influence Operations in Europe and Its Neighbourhood*, de H. Mölder, V. Sazonov, A. Chochia și T. Kerikmäe. Springer.

Hlihor, Constantin și Nicolae Melinescu. 2021. *TvR. Actor și martor la prăbușirea comunismului și la nașterea democrației*. București: Editura Eikon.

Hlihor, Ecaterina. 2017. *Diplomația publică în politica internațională*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”.

Kent, Randolph. 2015. "The future of warfare: Are we ready?" *International Review of the Red Cross* vol. 97 (900).

Kirat, Mohamed. 2014. "From News Pools to Embedded Journalists: How Media Frame Wars and Conflicts?" *Journalism and Mass Communication* Vol. 4 (No. 1): 1-12.

Lazareva, Ekaterina. 2022. "Polkovnik: pochemu sobytiya na Ukraine — spetsoperatsiya, a ne vojna (Colonel: de ce evenimentele din Ucraina sunt o operațiune specială, nu un război)." <https://ura.news/articles/1036284034>.

Lupescu, Anca. 2022. „Discursul lui Vladimir Putin care a anunțat războiul din Ucraina. A fost înregistrat acum 3 zile?!" <https://playtech.ro/stiri/discursul-lui-vladimir-putin-care-a-anuntat-razboiul-din-ucraina-a-fost-inregistrat-acum-3-zile-477131>.

Macias, Amanda, Christina Wilkie și Chloe Taylor. 2022. "U.S., allies gear up to hammer Russia's economy after Putin launches attack on Ukraine." *CNBC*. <https://www.cnn.com/2022/02/23/putin-says-russia-open-to-diplomacy-as-moscow-hit-with-fresh-sanctions.html>.

McHale, Judith A. 2009. "Public Diplomacy: A National Security Imperative." <https://2009-2017.state.gov/r/remarks/2009/124640.htm>.

Mudrov, Sergei A. 2022. "We did not unleash this war. Our conscience is clear. The Russia-Ukraine military conflict and its perception in Belarus." *Journal of Contemporary Central and Eastern Europe* 30 (2): 273.

Olhovskaya, Iuliya. 2022. "Na zapade nazyvayut predatelyami teh kto ne soglasen s isteriey protiv Rossii." https://www.1tv.ru/news/2022-03-06/422828-na_zapade_nazyvayut_predatelyami_teh_kto_ne_soglasen_s_isteriey_protiv_rossii.

Pavlik, John V. 2022. "The Russian War in Ukraine and the Implications for the News Media." *Athens Journal of Mass Media and Communications* no.8: 1-17.

Podberezkin, A. I. 2017. "Vzaimodeystviye ofitsial'noy i publichnoy diplomatii v protivodeystvii ugrozam Rossii." În *Publichnaya diplomatiya teoriya i praktika*, de M. M. Lebedevoy. Editura Aspect Press.

Putin, Vladimir. 2022. "Address by the President of the Russian Federation." <http://en.kremlin.ru/catalog/countries/UA/events/67843>.

Roy, Abhishek și Pompy Paul. 2022. "Indian Televisual News Discourse on the Russia-Ukraine War." *DiscourseNet Collaborative Working Paper Series no. 8/2, October. Special Issue: Discourses of War The influence of the war against Ukraine on discourses worldwide*. https://discourseanalysis.net/sites/default/files/2022-10/Roy_2022_DNCWPS_8-2.pdf.

Seib, Philip. 2022. "Why Russia is Losing the Information War." <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/why-russia-losing-information-war>.

Sirikupt, Chonlawit. 2022. "What's so funny about a Russian invasion? Here's how Kyiv is wielding humor in its information war against Moscow." *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/04/07/ukraine-russia-memes-satire-humor/>.

Szostek, Joanna. 2020. "What Happens to Public Diplomacy During Information War? Critical Reflections on the Conceptual Framing of International Communication." *International Journal of Communication* (no.14).

Taylor, Philip M. 2013. *Munitions of the Mind: A History of Propaganda from the Ancient World to the Present Era*. 3rd ed. Manchester University Press.

Thussu, Daya Kishan și Des Freedman. 2003. *War and the Media. Reporting Conflict 24/7*. London, Thousand Oaks: SAGE Publications.

Ukrainian Memes Forces. 2022. <https://twitter.com/uamemesforces>.

Wallin, Matthew. 2012. "The National Security Need for Public Diplomacy." https://www.jstor.org/stable/resrep06026?seq=1#metadata_info_tab_contents.

Wang, Shaojung Sharon și Junhao Hong. 2011. "Voice of America in the post-Cold. War Era: Opportunities and Challenges to External Media services via new information and communication technology." *International Communication Gazette* vol. 73 (no. 4): 345-346.

Weber, Hendrik. 2020. *Our Crimea*. Business and Cultural Center of Republic of Crimea: N.Orianda.